

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Легенького Ілларіона Юрійовича «Музичний нонконформізм як феномен української художньої культури другої половини XX – початку XXI століть : філософсько-антропологічний аналіз», подану на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

Актуальність проблеми дисертації І.Ю.Легенького обумовлена інтерпретацією та концептуалізацією культуротворчих інтенцій XX століття, що були пов'язані з авангардним зламом класичної культури, неокласикою, тоталітаризмом та посттоталітарною рефлексією над системоутворенням культурних практик, зокрема музики. Власне музика, за Ф.Ніцше, стає «духом» тих трагедійних звершень, які не можна описати словами. Саме тому звернення до протестних рухів в музиці XX століття, зокрема в українській культурі, є надзвичайно актуальним. Дисертаційне дослідження І.Ю. Легенького розширює антропологічні та культурологічні горизонти музики XX століття в напрямку постнекласичного простору, акцентує увагу на тих інтенціях культуротворчості, що виходять за межі класичного мистецтва. Отже, концептуальні інновації (презентація концептів «музичний нонконформізм», «постнонконформізм»), що розроблені дисертантом у філософському вимірі (с.112 – 113 дисертації), доповнюють картину сучасної музикологічної рефлексії та *свідчать про актуальність вітчизняного, власне українського досвіду нонконформізму в музиці.*

Дисертант доводить, що виміри філософсько-антропологічних, естетичних вимірів музики стають наскрізною темою рефлексії Б.Асаф'єва, Т.Гуменюк, О.Лосєва, О.Соколова, С.Тишка, Ю.Холопова та ін. В українській музикології проблема нонконформізму імпліцитно притаманна працям С.Гриці, О.Зінкевич, Л.Кияновської, В.Рожка, М.Северінової, М.Черкашиної-Губаренко. В образотворчому мистецтві це роботи О.Голубця, Є.Голубовського, О.Котової, Л.Савіцької, Г.Склярєнко, Л.Смирної та ін. Отже, автор здійснив спробу побачити протестні інтенції в музиці та

зображувальному мистецтві України як один образ нонконформного рушення, що перманентно перетворилося в постнонконформний рух (с. 112; 169).

Теоретико-методологічна база дисертації орієнтована на класичні та постнекласичні наукові методи, зокрема на феноменологічний метод (с.6; 21-22). Авторські ідеї та положення новизни є цілком обґрунтованими й достовірними. Дисертант поставив за мету визначити специфіку музичного мислення нонконформістів України як антропний феномен художньої культури.

Наукова новизна дослідження містить ряд положень, що підсилюють оригінальність авторського пошуку (с.7 - 9). Так, дисертант обирає парадигму осмислення філософсько-антропологічного досвіду нонконформізму як такого, що стає парадигматичним і в культурологічному (метакультурному та метахудожньому вимірі), і у стилістичному вимірі, що спонукає до презентації інновацій стильових інтенцій в музиці як постнонконформістських. Звідси виникає інноваційність теоретичного та методологічного аналізу музичних арт-феноменів ХХ століття. Дисертант визначає протестні тенденції осмислення сучасної культури як свого роду показник духовного і соціального самопочуття людини в умовах трансформації музичної матерії та образного світу музики на межі століть. Зокрема, це стосується української культури, де «вибух» нонконформізму в музиці був несподівано актуальним.

Отже, новизна і дискусійність дисертаційних ідей свідчить про те, що автор концептуально загострює номінації «музичний нонконформізм» та «постнонконформізм», перетворюючи їх в своєрідні надуніверсальні інтерпретації досвіду культури. Цей шлях є безперечно новаторським. Щодо протиставлення нонконформізму та постнонконформізму – ця новаторська концепція базується на проблемі діалогу модерної та постмодерної культур.

Перший розділ «Джерельна база та теоретико-методологічні засади дослідження» (с.12 - 73) присвячений проблемі адекватності художнього мислення в музиці як певного тезаурусу композиційних систем єднання людини та абсолюту. Починаючи від студій піфагорійської школи до новітніх

систем *compositio*, автор переконливо доводить, що будь-яка цілісність в музиці є світоглядною структурою доби. Так, порівняння рефлексії в музиці античності, середньовіччя, ренесансу, бароко приводять автора до розуміння певних композиційних алгоритмів, що притаманні музиці в цілому.

Категоріальні імплікації щодо «музичного мислення» надають можливість зробити нетривіальний висновок про те, що мислення – це ще зовсім не все в творчості композитора. Дисертант, спираючись на дослідження В.Лекторського, В.Веккера, В. Бичкова та ін., доводить, що музичний образ, як й кінематографічний образ, фотообраз, віртуальний образ є феноменом культурної синестезії (перекодування всіх модальностей образу в акті перцепції). Достатньо релевантно проводиться аналітична межа між актом перцепції та рецепції.

Особливе зацікавлення викликає інтерпретація визначення нонконформізму як внутрішньої пробуджуючої сили будь-якої системи культури до її оновлень. Звертаючись до ідей синергетики Е. Морена та ідей К.Леонтєва, дисертант пропонує ідею «ювеналізації» систем культури шляхом звернення до їх системотворчих витоків. Отже, нонконформні інтенції стають задіяними під час надлишкового розвитку стильової системи, коли вона себе вже вичерпала. Ця концепція є незвичною для банального бачення лінійного розвитку подій в розвитку культури. Втім, в культурі все повертається «на круги своя», й філософські роздуми Е. Морена лише це підтверджують. Таким чином, можна вважати, що дисертант у першому методологічному розділі продемонстрував не лише свою обізнаність у сучасному методологічному полі філософії культури, але й визначив позицію формування протестних культур як певного типу антитетичної свідомості.

У другому розділі *«Поетика нонконформізму в музичному мистецтві України»* (с. 74 - 127) автор доводить, що стильові імплікації нонконформізму виявляють внутрішній стрижень стилю як системного самоздійснення, що до сих пір не вдавалося нікому. Отже, концепція є авторською та креативною. Надзвичайно важливими є визначення міфопоетичної реальності культури ХХ

століття в музиці як нонконформістської реальності. Важливими є звернення до творчості Л. Українки, К. Квітки, О. Сластіона, Ф. Колеси, що ініціювали відродження національної спадщини у культурі ХХ століття. Другий розділ є філософсько-антропологічним, етнологічним, орієнтованим на спадщину витоків українського музикування.

У третьому розділі *«Постнонконформізм кінця ХХ – початку ХХІ століть в українській художній культурі»* (с.128 - 168) проводиться філософсько-культурний аналіз розвитку провідних стилів у мистецтві ХХ століття. Так, проблема полістилістики у просторі музичного універсуму України, особливо з набуттям незалежності України, свідчить про складні процеси легітимації нонконформістського руху та утворення нового мейнстріму, що формується у вимірах постмодерністської доби української культури.

Автор зазначає, що нонконформізм як «постнонконформізм» існує в форматах інерційної фази змагання за духовні пріоритети, як симулятивний протестний феномен (чорний реп, рок-сцена, панк-сцена та ін.), як арт-практики, електронна музика, етноверсії музичної культури, політичний флешмоб з використанням відомих діячів мистецтв. Втім, автор достатньо переконливо свідчить, що новітня поетика музики «поп» та її сучасні версії використання створюють своєрідний ланцюг псевдонігілізму, який асоціюється з постнонконформізмом як симулякром. Можна зазначити, що автору вдалося підняти надзвичайно багато проблем філософсько-антропологічного плану (ідея верифікації музики як антропного феномену, що є побуджуючим до зміни стилів, культурних кодів), дисертант виявив цікаві імплікації культуротворчості, які означив як «музичний нонконформізм», «постнонконформізм».

Отже, в дисертаційній роботі детально проаналізовано історію і сучасний стан дослідження проблеми, вирішено основні завдання дисертації. Успішне вирішення поставлених завдань дало змогу дисертантові послідовно і концептуально розкрити предмет дослідження, досягнути поставленої мети і

представити до захисту концептуальне дисертаційне дослідження, в якому всебічно розкрито і проаналізовано музичний нонконформізм як феномен української художньої культури другої половини XX – початку XXI століть.

Представлений науковий аналіз є ґрунтовним прикладом інтегративного методологічного підходу в філософсько-антропологічному дослідженні. Методологія дослідження дозволила дисертанту виявити специфіку музичного нонконформізму, здійснити наукові узагальнення перспективного характеру, отримати нові наукові положення і висновки.

Але, попри високу оцінку дисертаційного дослідження Ілларіона Юрійовича Легенького, необхідно зауважити наступне:

1. На наш погляд, необхідно було б більш аргументовано проаналізувати відмінності між політичним, ідеологічним та художнім нонконформізмом.

2. Дефініція «постнонконформізм», що надана автором, сприймається дещо метафорично (с.37, 171).

3. Стильові ознаки нонконформізму мають суто авторську транскрипцію, яка прочитується лише в контексті всієї роботи, варто було б розгорнути ці імплікації.

4. Хотілося б більшої презентації етнокультури в музиці, яка так змінила образ світу XX століття.

Не зважаючи на ці побажання, слід ще раз зазначити безумовно авторський характер дисертації, її актуальність, принципову новизну положень і висновків, які виносяться на захист. Слід зазначити, що висловлені побажання не заперечують актуальність, новизну, теоретичне та практичне значення концептуальної дисертаційної роботи Легенького І.Ю. в цілому і не піддають сумніву наукову вартість дослідницької праці дисертанта.

Можна зробити висновок, що дисертація Легенького І.Ю. за своєю структурою відповідає обраній темі, якій підпорядковано і зміст дослідження. Загалом, робота повно і об'єктивно дає узагальнену картину процесу функціонування музичного нонконформізму. Автореферат повністю відображає головні положення і висновки дисертаційної роботи.

Підсумовуючи, можна констатувати, що дисертація Легенького І.Ю. є результатом самостійного наукового пошуку і свідчить про вміння і здатність автора аналізувати та узагальнювати дослідницький матеріал, робити обґрунтовані та науково аргументовані висновки.

Отже, дисертація Легенького І.Ю. – це концептуальна, новаторська, цілісна і логічно структурована наукова праця, що має теоретичне і прикладне значення для розвитку української філософії. Основні положення та результати дослідження у повній мірі викладені автором у самостійних наукових працях, опублікованих у фахових виданнях з філософії. Дисертаційна робота Легенького Ілларіона Юрійовича «Музичний нонконформізм як феномен української художньої культури другої половини XX – початку XXI століть : філософсько-антропологічний аналіз» виконана на належному науково-методологічному рівні, відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Легенький Ілларіон Юрійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури.

**Доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

Т. Розова

